

LEXNOVA NYHETER

MÖD ger sameby rätt att överklaga detaljplan – påverkar renskötselrätten

Publicerad
30 APR 2024

Mark- och miljööverdomstolen slår fast att renskötselrätten är en rättighet som kan medföra talerätt i ett mål om detaljplan. I det aktuella fallet riskerar detaljplanen att påverka samebyns renskötselrätt och byn anses därför berörd på ett sådant sätt att den har rätt att överklaga antagandebeslutet.

Samhällsbyggnadsnämnden i Sorsele kommun beslutade i februari 2022 att anta en detaljplan för två fastigheter som är belägna inom Rans samebys renskötselområde. Syftet är att skapa förutsättningar för att tre befintliga bostäder i planområdets södra del ska kunna avstyckas från en kommunägd fastighet.

De tre husen är belägna direkt söder om Lapplatsen, en samisk kyrkstad som funnits sedan 1860-talet och som i dag består av ett 15-tal bodar med kyrka, klockspel och begravningsplats. Lapplatsen är i dag planlagd som allmän plats för park eller plantering. Detaljplanen innebär att bostäderna i stället planläggs som kvartersmark för bostäder för att bekräfta pågående markanvändning.

Rans sameby överklagade antagandebeslutet till Mark- och miljödomstolen vid Umeå tingsrätt, som avvisade överklagandet.

Det följer av 13 kap. 8 § plan- och bygglagen, PBL, och 42 § förvaltningslagen att ett beslut om att anta en detaljplan får överklagas av den beslutet angår, om beslutet har gått denne emot. Vidare följer av 13 kap. 11 § PBL att det som huvudregel endast är den som har framfört skriftliga synpunkter före utgången av granskningstiden som får överklaga antagandebeslutet.

Domstolen konstaterade att samebyn hade framfört synpunkter före utgången av granskningsfristen. Förutsättningarna i 13 kap. 11 § PBL var därmed uppfyllda.

Därefter konstaterade rätten att samebyn har renskötselrätt inom planområdet. Renskötselrätten är en sådan särskild rätt till fastighet som för en sameby kan medföra rätt att överklaga ett beslut om att anta

en detaljplan.

Av utredningen framgår dock att renskötselrätten i praktiken inte kan utnyttjas på platsen eftersom området redan är bebyggt. Med hänsyn till detta ansåg domstolen att samebyn inte var berörd av beslutet på det sätt som krävs för klagorätt. Att området har en kulturhistorisk betydelse för samebyn påverkade inte bedömningen. Överklagandet avvisades därför.

Mark- och miljööverdomstolen, MÖD, inleder med att hänvisa till 13 kap. 8 § PBL och 42 § förvaltningslagen.

Av praxis framgår att det för klagorätt krävs att beslutet antingen påverkar klagandens rättsliga ställning eller rör ett intresse som denne har och som på något sätt har erkänts av rättsordningen. Härutöver har i praxis i vissa fall klagorätt tillerkänts klagande som har företrätt ett beaktansvärt intresse.

Såvitt gäller överklagande av detaljplaner anses sådana beslut främst angå ägare av fastigheter som ligger inom planområdet eller som gränsar till detta. Även bostadsrättshavare, hyresgäster eller boende kan därutöver ha klagorätt. I ett avgörande har MÖD kommit fram till att ett bolag med ett nyttjanderättsavtal inom planområdet hade rätt att överklaga antagandebeslutet.

Ytterst är det dock 42 § förvaltningslagen som sätter gränserna för klagorätten.

En sameby är en juridisk person som företräder medlemmarna i frågor som rör renskötselrätten eller medlemmarnas gemensamma intressen inom rennärningen i övrigt. Renskötselrätten omfattas av reglerna om egendomsskydd i regeringsformen. I renskötselrätten ingår bland annat att på utmark inom byns betesområde uppföra förvaringsbod eller annan mindre byggnad som behövs för renskötseln.

Av betydelse är även 1 kap. 2 § sjätte stycket regeringsformen, där det anges att det samiska folkets möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas. Bestämmelsen ger i sig inte upphov till några rättigheter för enskilda men kan ändå få viss materiell betydelse vid en intresseavvägning.

Till detta kommer att MÖD i MÖD 2007:35 har uttalat att renskötselrätten är en sådan särskild rätt till fastighet som medför talerätt för en sameby i mål och ärenden som gäller ändrad användning av den mark som renskötseln utövas på.

Det framgår att planområdet ligger inom samebyns renskötselområde, där renskötsel får bedrivas under hela året. Enligt samebyn kan renar beta inom planområdet och medlemmarna använder bodar inom området för förvarning. Vidare håller samebyn i stort sett alla interna möten där och platsen används även för traditionell kunskapsöverföring och språkutbildning.

Mot bakgrund av detta anser MÖD att samebyns renskötselrätt kan komma att påverkas av planen. Samebyn har alltså rätt att överklaga antagandebeslutet. Målet återförvisas till underinstansen för fortsatt prövning.

Karl Engstrand

Instans: Mark- och miljööverdomstolen

Rättsområden: [Associationsrätt - övrig](#), [Övrig miljö rätt](#), [Förvaltningsprocess](#), [Jakt och fiske](#), [Kommunalrätt](#), [Naturskydd](#), [Plan- och byggnadsfrågor](#), [Tillstånd och tillsyn](#)

LEXNOVA NYHETER

Juridisk nyhetsbevakning och rättsdatabas

Blendow Lexnova är Sveriges mest omfattande juridiska nyhetstjänst. Vår bevakning innefattar rättsfall, lagstiftning och förarbeten inom samtliga rättsområden. Genom skräddarsydda bevakningsprofiler säkerställer du kontinuerlig uppdatering av rätt information och slipper nyhetsflöden som inte berör dig.

Läs mer på lexnova.se/nyheter